

De Kempphaan

In onderstaand artikeltje wordt een beknopt overzicht gegeven van het voorkomen van de Kempphaan (*Philmachus pugnax*) in Zuid-Kennemerland gedurende het jaar.

Als broedvogel komt de Kempphaan in Zuid-Kennemerland nauwelijks meer voor. Een bekende broedplaats als de Heksloot is al jaren niet meer bezet. De Atlas van de Nederlandse broedvogels vermeldt nog twee atlasblokken waarin waarschijnlijk gebroed werd. Deze blokken zijn gelegen in de polders ten oosten van Haarlem. Ook bij ons volgt de soort dus de landelijke tendens van achteruitgang als gevolg van landbouwintensivering, ontwatering en ruilverkaveling.

Kempphaan ♂ in baltshouding.

Doordat de Kempphaan echter een trekvogel is, komt hij ondanks die achteruitgang nog regelmatig voor in ons rayon als doortrekker. De belangrijkste broedgebieden zijn gelegen in de toendra's van Scandinavië en Noord-Rusland, terwijl de overwinteringsgebieden in het Middellands zeegebied en vooral in West-Afrika liggen.

Tijdens de voor- en najaarstrek, op weg naar deze gebieden, komen Kempphanen regelmatig op verschillende plaatsen voor.

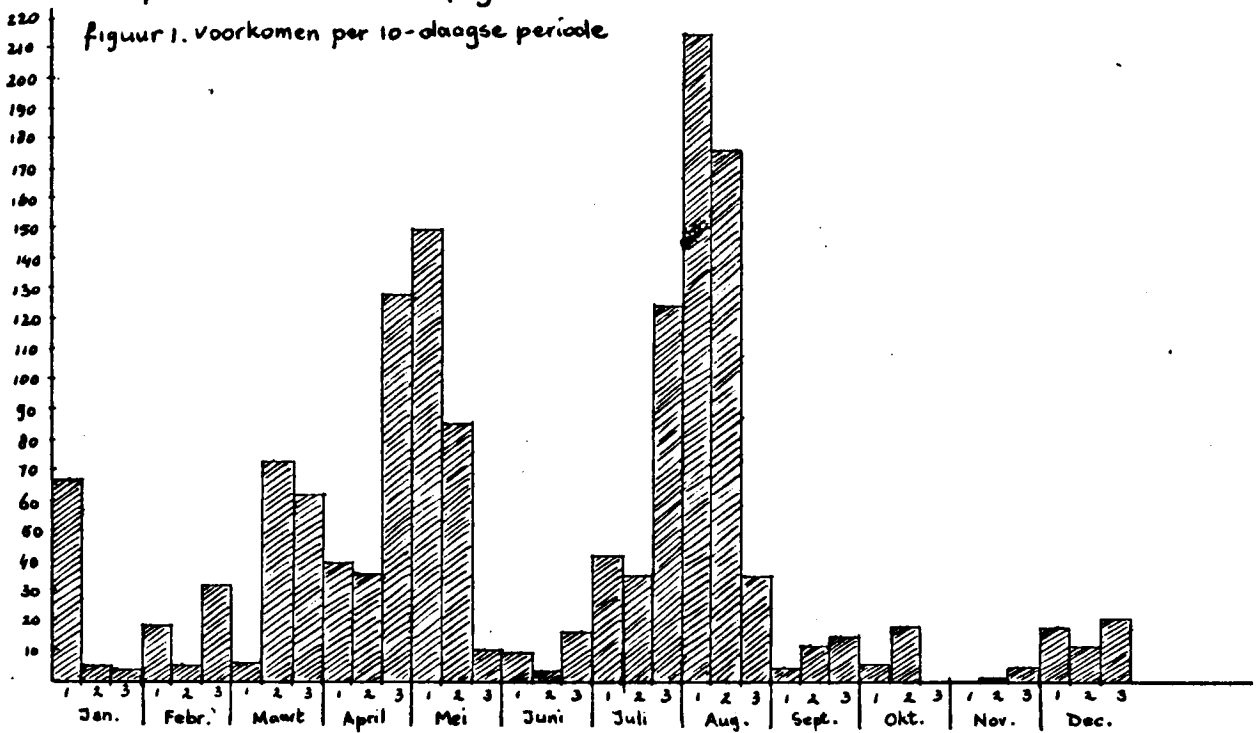
Met name is dit het geval in de polders rond Spaarndam, zoals de Heksloot en de Verenigde Binnenpolder. Hier worden ze gezien op vrij droog weiland met voorkeur toch voor de meest vochtige plekken zoals een plasje met slikranden. Maar ook in de A.W.-Duinen worden Kempen waargenomen langs infiltratiegeulen e.d. Trekkende exemplaren kunnen zowel langs de kust als in het binnenland worden gezien.

Ik heb getracht zoveel mogelijk waarnemingen vanaf 1975 op te sporen. Belangrijkste bron hierbij was "De Fitis". Met name de rubriek veldwaarnemingen en verschillende verslagen leverden materiaal. Een belangrijke aanvulling vormden verder eigen waarnemingen, met name uit de polders rond Spaarndam.

Uit de gevonden gegevens konden fig. 1 en 2 geconstrueerd worden. Door het toch vrij beperkte materiaal moeten de figuren wel met enige reserve worden bekeken. Globale lijnen zijn echter wel te ontdekken.

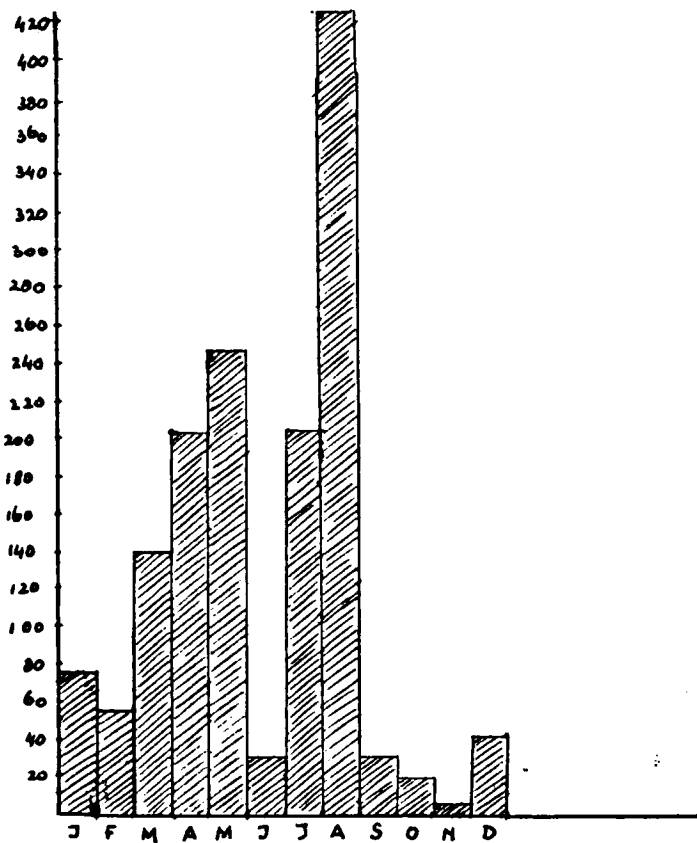
Kemphaan *Philomachus pugnax* L.

figuur 1. voorkomen per 10-daagse periode

Kemphaan. Alle gevonden waarnemingen sinds 1975, met daaronder het aantal waargenomen exemplaren, per 10-daagse periode gerangschikt.

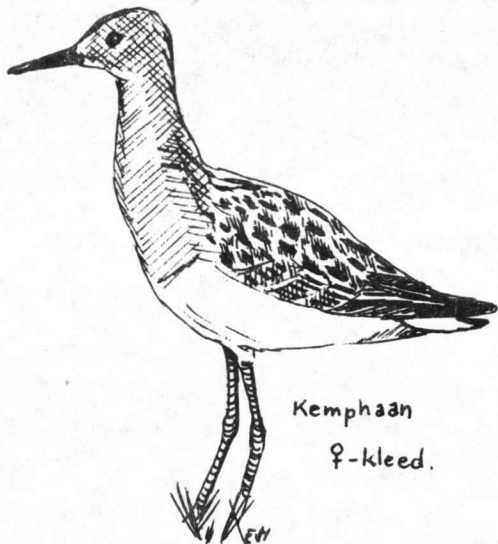
jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
3	1 1 4	2 6 19	16 9 7	14 15 9	4 4 2	7 5 6	6 12 9	3 2 3	1 1 2	- - 1	1 1 3
67	4 3 18	4 31 5	12 61 29	35 128 149	84 10 9	4 16 41	20 123 215	16 23 4	10 13 5	15 - -	1 4 15

figuur 2. voorkomen per maand.

Uit fig. 1 blijkt dat de Kemphaan bij ons doortrekt vanaf half februari tot eind mei, wellicht begin juni, in vrij klein aantal. Op 23 febr. 1980 werden op drie plaatsen al Kempen gezien waaronder 18 ex. in één troep.

Vanaf half maart lopen de aantallen op, terwijl de absolute top wordt bereikt eind april, begin mei wanneer tientallen ex. aanwezig zijn. Het beeld wordt bemoeilijkt door het voorkomen van baltsende hanen in het voorjaar op plaatsen waar waarschijnlijk niet wordt gebroed, zodat moeilijk vast te stellen is of het gaat om broedvogels of doortrekkers.

De najaarstrek vangt eind juni reeds aan en duurt tot in oktober. Ook nu in vrij klein aantal. Eind juni worden al ex. gezien die het broedkleed hebben verloren en waarschijnlijk al weer op doortrek zijn. In juli stijgen de aantallen al flink en de top wordt bereikt in begin augustus. Na half augustus blijken de aantallen snel terug te vallen en tot half oktober wordt de Kemphaan nog slechts in zeer klein aantal gezien.

Bij ons blijkt de Kemphaan ook een jaarlijkse wintergast te zijn in zeer klein tot klein aantal, in zachte winters soms in vrij klein aantal. Vooral eind december, begin januari worden geregeld Kempen waargenomen.

Zo werden op 10 jan. 1981 maar liefst 61 ex. gezien op de Heksloot. Maar zelfs bij vorst werden ze gezien, getuige de waarneming van 2 ex. op het ijs van het Spaarne op 8 febr. 1976 tijdens een vorstperiode (Vader).

De waarnemingen tussen eind mei en eind juni betreffen waarschijnlijk broedvogels of misschien overzomeraars.

Tijdens de voorjaarstrek vormen de Kemphanen meestal homogene troepjes, terwijl op de najaarstrek veel ex. worden gezien in gezelschap van andere steltlopers, zoals Kievit en Zwarte ruiter. Het gaat niet goed met de Kemphaan. Desondanks kunnen we in vele maanden óók rond Haarlem nog deze fascinerende vogel waarnemen en bewonderen.

Literatuur

Brinkkemper, J., De Kempphaan in Nederland, KNNV? Hoogwoud (1980)
Dijksen, A.J. & L.J., Tezel Vogeleiland, KNNV, Hoogwoud (1977)
p.p. 125 - 127 Teixeira, R.M., Atlas van de Nederlandse Broed-
vogels, NM, 's-Graveland (1979) p.p. 150 - 151

Evert van Huijssteeden

